

Sayın Atatürk,
Bayan ve Baylar;

Ulu Atatürk'ün himayesi altında ve hürmetli huzurunda açılan değerli Üçüncü Türk Dili Kurultayında bulunmak şerefine nail oldum. Ve bundan dolayı kalben müteşekkirim.

Dört buçuk ay evvel memleketinize geldiğim zaman, benim için ilkönce göze çarpan şey Türk Milletinin her sahadaki çalışmasıdır. Bilhassa ilimlerin muhtelif şubesinde, hususile anadil sahasındaki bütün gayretle çalışma hakikaten şayanı dikkattir.

Kendim tarihçiyim. Lengüist olmasam bile, anadil hakkındaki kıymetli araştırmalarınızın ve bu husustaki bilgi faaliyetlerinizin büyük muvaffakiyetiyle lisan ilmi âlemini aydınlatıp, ona yeni bir yol açmasıyle neticeleneceğine inanıyorum.

İlimlerin hamisi olan Ulu Atatürk'e yürekten hürmetlerimi takdim eder ve değerli himayesi altında çalışmak bahtiyarlığında bulunan Türk âlimlerini tebrik ederim. *(Alkışlar)*

Başkan — Beş dakika fastıdan sonra tekrar devam edilecektir.

Üçüncü Toplantı

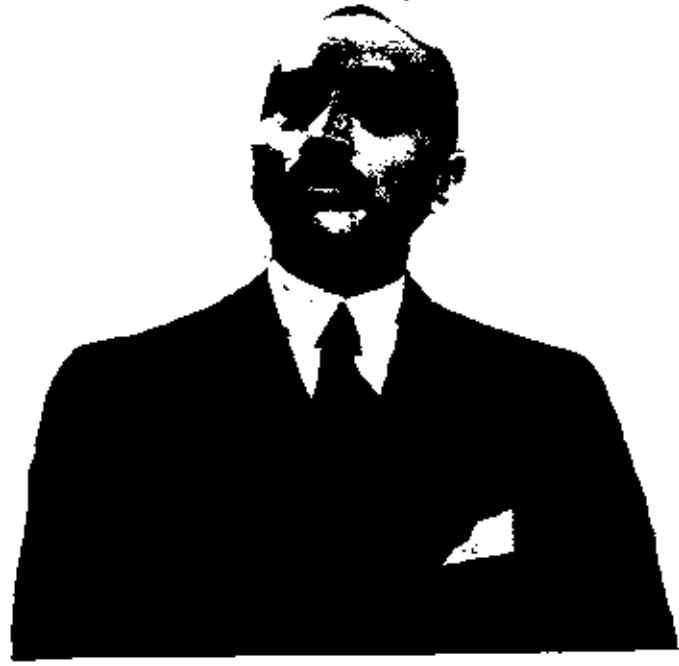
Saat: 17 — 18

Başkanlık Kuru :

Başkan : Bn. Afet

Sekreterler : Bn. Esmâ Nayman
Bn. Zerrin Dilmên

Başkan — Söz Budapeşte Üniversitesi Filozofi Fakültesi Dekanı Bay Nemeth'indir.

Atatürk; Bayanlar, Baylar;

Üçüncü Türk Dil Kurultayını Türk ırkından olan Macar Milletinin iki büyük ilmi kurumu, Macar İlimler Akademisi ile Budapeşte Üniversitesi namına kalbimin en derin duygularıyla selâmlarım. Türk Milletinin Büyük Önderinin rehberliğiyle yaptığı yüksek terakki ve hamlelere karşı Macar Milleti sonsuz hayranlıklar duymaktadır. Hususile Türk ilminin filoloji sahasındaki parlak çalışmaları bizi son derece ilgilendirmektedir. Şimdiye kadar bu çalışmalardan çok faydalandık, bundan sonra şimdi iştirak etmekle bahtiyar olduğum bu Üçüncü Dil Kurultayının vücade getirmiş olacağı kıymetli neticelerden bir kat daha istifade etmiş olacağız. Bu münasebetle bizi davet etmek lütfunda bulunan Türk Dil Kurumuna teşekkürler ederken Kurultay çalışmalarının gerek milletlerimiz ve gerek dünya ilmi için verimli olmalarını öz yürekten dilerim.

(Alkışlar)

Başkan — Söz Varşova Üniversitesi Türkoloji Profesörü Zayonçkofski'nindir.

Ulu Başkan;

Sayın Bayanlar ve Baylar;

Son yıllarda diyebilirim ki tabii ilimler belki istisna edilecek olursa, hiçbir ilim sahası, bilhassa Türkoloji kadar ileri gitmemiştir. Eğer biz bugün bir taraftan 30 - 40 yıldanberi Türk kavimleri ve Türk şive ve lehçeleri üzerinde yapılan araştırmaları ehemmiyetle nazarı dikkate alırsak, diğer taraftan da umumî Türkoloji sahasında kazanılmış olan son ilmi muvaffakiyetleri gözden geçirirsek - derhal Türkiyat sahasının geçirdiği müspet tekâmül ve elde ettiği değerli neticeler kendi kendine rebarü zetmiş olacaktır. B usayededir ki, biz yalnız uzak Türk sahası olan Kaşgar ve Turfan gibi vadilerin yüksek medeniyetine aşina olmakla kalmadık, aynı zamanda Türk diline ait birçok yeni malzemelerden haberdar olduk ve Türk dilinin eski medeniyet bakiyelerini bir daha gözden geçirip öğrenmek imkânını bulduk. Bundan başka çok müspet bir muvaffakiyet olarak Türkolojiiyi, islâmistik, yahut «şark filolojisi» gibi tesadüfi bir adla tantılan bambaşka bir ilim grupundan ayırt edebildik.

Türkoloji sahasında yapılan son araştırmaların ehemmiyetli neticelerinden biri de, şüphesiz Türkoloji ile islâmistiğin aynı şeyler olmayıp bilâkis ilkinin, ikincisinden daha geniş bir ilim sahası olduğunu meydana koymasındır. Bu bakımdan, Türkoloji ister istemez kendi geniş çerçevesi içersinde tetkik edilerek, Sinoloji, Sümeroloji; Indoloji gibi diğer ilim sahalarile de sıkı bir şekilde bağlanmış bulunuyor. Bundan dolayı da, biz daima bu bilgilerin mütehasıslarından bizimle müşterek çalışmalarını ve yardım etmelerini umarız.

Üstelik, yıllardanberi eski Türk medeniyetinin tecelli sahası olan Tukyü ve Uygur gibi parlak Türk devletlerinin yaşamış oldukları yer-

lerde yapılan hafriyat, araştırmalar bize kadim Türk dili medeniyetinin eski manzarasını tanıttığı gibi, bugün de modern Türkiyenin yüksek yaratıcısı ile yanyana, bütün Türk vatandaşlarının Türk diline karşı gösterdikleri ciddi alâka ve sevgide Türkoloji bakımından tamamile yeni bir çağ açmaktadır; bu çağın şimdiye kadar elde ettiği bariz hususiyetler, başlıca iki noktada toplanmıştır.

Evellâ, eski Anadolu Türkçesile yazılan ve şimdiye kadar mahfuz kalan birçok kıymetli yazmalar mütehasşsılar tarafından gözden geçirilerek neşredilmeğe başlamış; saniyen de Anadolu dialektolojisine ve etnografisine dair yeni araştırmalar yapılmıştır; bu müspet tetkikler ve incelemeler haricinde, ayrıca kadim Önasya dilleri sübstratumanlarını da aramakla cidden filolojiyi alâkadar eden değerli dil mukayeseleri yapılmıştır. Fakat, pratik mahiyette kalan bu araştırmalarla da iktifa edilmiş, ayrıca çok mühim ve şayanı dikkat yeni bir teori de meydana konulmuştur ki bu teori dilciler için hakikaten tamamile yeni ve dikkati çalip vaziyetler izhar etmektedir.

Kurultayın sayın üyeleri: Yüksek huzurunuzda herkesçe malûm ve belli olan bu mevzulardan burada bahsedişim sırf yüksek şefin can ve dilden gelen şerefli himayesi altında çalışan muhterem Türk âlimlerinin kendi ana vatanları ve millî dilleri için gösterdikleri ilgiyi ve hizmeti tebarüz ettirmek değil aynı zamanda bu âlimlerin Türkolojiye ve beşerî ilimlere karşı sadakatle gösterdikleri müspet faaliyeti hürmetle anmak içindir.

(Alkışlar)

Şahsen ben «Eski Anadolunun edebî şiveleri» ve yeni Türkçenin inkişafı tarihinde çalışan bir Türkolog olduğum için, Türk dillerinin bu sahadaki faaliyetlerinin ağırlığını ve değerini hissetmiş, Türk dilci arkadaşlarının yüksek himmetlerini eserlerimde kaç defa yad etmişimdir. İşte ben de bugünkü büyük Türk dil bayramı münasebetile bütün kalbimle ve duygumla size bağlanmış bulunmağı kendime çok yüksek bir şeref bilirim. Ve gerek kendi namıma ve gerek müdürü bulunduğum ilmi müesseseler namına Üçüncü Dil Kurultayında bulunmak fırsatının bana da verilmiş olmasından dolayı büyük bir iftihar duyduğumu arz ederim.

(Alkışlar)

Sözüme nihayet vermeden evvel nazikâne davetimden dolayı, Türk Dil Kurumuna şahsî şükranımı bildirir, Varşovada Josef Pilsudski Üniversitesinin Oryantal Enstitüsü ve Türkoloji Semineri namına da Kurultayın Yüksek Hamî ve Reisi Atatürk'ü ve üyelerini hürmetle selâmlarım. Kurultayınız kutlu olsun.

(Alkışlar)

Başkan — Söz Sovyet Ulûm Akademisi Delegasyonu adına Profesör Bay Samoiloviç'indir.

TÜRKİYE İLE SOVYETLER BİRLİĞİNDE BAŞLICA DİLCİLİK MESELELERİ VE DİL KURULUŞUNUN PRATIĞI

Üçüncü Dil Kurultayına iştirak eden Sovyet delegeleri, kollektif tezlerini sayın heyetinize sunmadan evvel bu kurultayın üyelerini, Türk Dil Kurumu âzalarını ve yeni müstakil ulusal Türk kültürünü yaratmak yolunda çalışanları, S. S. C. B. İlimler Akademisi ve Sovyet Öğretmen, Muharrir ve Bilginleri namına kutlamağı hoş bir vazife bilirler. (*Alkışlar*)

Ülkemiz dost Türkiye Cumhuriyetinin ekonomik ve kültürel hayatta elde etmekte olduğu muvaffakiyetleri büyük bir samimiyetle takip eylemekte ve iki memleketin ilim, fen ve san'at sahasında elbirliğiyle çalışmasına büyük bir önem vermektedir. Bunun içindir ki kongreye iştirak eden heyetimizin tez için seçtiği mevzu, kongrenin en esaslı iki mevzuu ile, yani Türk Dil - Teorisi ve Türkiyedeki dil inkılâbının ameli yolları meseleleriyle ilgilidir. Tezimizde S. S. C. Birliğindeki dilcilik işlerine de temas etmekteyiz. Ve bu suretle Kurultay üyeleri kanaat getireceklerdir ki Türk ve Sovyet dilcilerinin ilim bakışları arasında bazı farklar bulunmakla beraber, - ki bu farklar ayrı ayrı ideolojilerin icabatındandır - her iki memleket için müşterek nazarı müddeiyat ve ameli kararlar bulunup bu müddeiyat ve kararlar Türkiye ve Sovyetler Birliği dilcileri arasındaki dostça mesai teşrikinin inkişafını temin edecek mahiyettedirler. Bu mesai teşrikinin temelini ilk atan, ilmî eserleri Sovyetler elinin iç ve dışında şakirt ve taraftarlarınca idame ettirilmekte olan 1933 yılında Türkiyeye ilmî bir seyahat yapmış olan müteveffa Nikola Marr'dır.

Türk ve Sovyet dil bilginleri, dili dinamik bir halde telâkki etmektedirler. Hind - Avrupa dil teorisi tarafından hiç te inkâr edilemiyen bu nokta, Türk ve Sovyet dilcilerinin eserlerinde daha derin bir telâkki iktisap etmiş olup bu telâkki bizi garbın sosyolojik ekolünün mebadisinden ayrılan ve bazan bu mebadî ile taban tabana zıt olan neticelere sevketmektedir. Meselâ, bu ekolün salıklarından olan Sossür'de tipolojisinin inkişafını yalnız tekâmül olarak ve yalnız ezeli dil kaynağından doğan her daim mevcut ve münferiden ele alınan muayyen bir dil fasilesinin dar çerçevesi içinde kabul etmektedir. Türk âlimleri ise dilin tarihî inkişafı hususunda başka bir telâkki ileri sürmekte ve bu telâkkilerile Sovyet âlimlerinin telâkkilerine yaklaşmaktadır.

Bize göre, dilin tarihî inkişafı, inkılâpçı yıkılış ve kuruluşlarla dolu içtimaî tarihin gidişine bağlıdır. Dil stüktürleri, bu yıkılış ve kuruluşlara göre değişen tarihten evvelki zamana ait olan dil kaynağının müşterek olmasiyle değil dilin merhalevi durumlarının müşterek olmasıyla birbirleriyle bağlıdır. Dil kuruluşunun bu sahasında, yanyana bulunan yeni şekiller arkaizmlerle (yani eski şekillerle) çarpıştır ve De-Sossür eski dil arkaizmlerinin el'an muhafazasını tesadüfe atfederken biz tam tersine bu arkaizmlerde zarurî tarihî depolar farketmekteyiz, ki bu depolar bazan dilleri, muhtelif dünya dillerinde mevcut bazı şekillerin benzeyişleriyle birleştirmektedir.

Türk âlimleri tarafından ortaya atılan fikirler, Türk dilile Hind - Avrupai diller; Ural - Altay dillerile Hind - Avrupai diller arasında ve nihayet Türk dili ile Maya dili arasında mevcut benzeyişler ve müşterek noktalar tesbit eden birtakım Türk âlimlerince devşirilen bol malzemeye istinat etmektedir. Bu âlimlerin eserlerine göre Türk dili umum dil inkişafının müşterek cereyanına dahil olup onu glossogoni birliğine iştiraki yavaş yavaş meydana çıkarmaktadır. Bu yolda terkipler yapan Türk âlimleri akademisyen N. Marr'ın terkiplerinde bir istinat yeri bulmuşlardır. Mumaileyh, bilûmum dillerin tarihî inkişafını, Türk dili olmasaydı «inceden inceye anlamak kabil olmazdı» sözü ile mümasil neticelere varmış oluyor.

(Alkışlar)

Tarihî mevzuat yolunu tutarken, lengüistik dilleri yalnız dil malzemesi hududu içinde «ve bu diller dairesinde ve bizzat onlar için» (De Saussure, Vendriés, Jespersen ve diğerleri gibi) terkipler yapmak hakkını bağışlayan garbın lengüistik mesleklerinin esaslı tezini reddetmek mecburiyeti hâsıl olur. Nitekim N. Marr'ın kullandığı bazı misaller üzerinde tevakkuf edersek, meselâ, «Güneş - Çocuk» manasına gelen «Kongon kun», Gün manasına gelen Çuvaşça «kun» kelimesi Türkçe «kün - gün» yani (Güneş, gün), Baskça «Egi» yani güneş gibi ve «Egun» yani

gün, Rusça «Egony» ve ilâ... ve bunların (meselâ, söyleşmek ve sohbet etmek, daha doğrusu) bir ortaklığa iştirak etmek manasına gelen «Türkçe konuşmak» gibi müstekatını takip eylesek semantik sereyanın, Türk dilinin hududu haricine de ve aynı zamanda tek bir dil malzemesi daire si haricine çıkararak tetkik etmek zarureti bulunduğunu görürüz. Hiyeroglifik dil sinyalizasyonuna ilâve olarak her şeyden evvel göze çarp maktadır. Hiyeroglifik, semantik inkişafının (meselâ, «Güneş» teriminin) esaslı gidişini bariz bir şekilde yazı ile göstermektedir. Nitekim eski Mısır tasvirî yazılarında güneş, zaman mefhumu ile umumî ve mevsim, gün ve ömür mefhumları ile hususen ilişkilidir. Mısır materyellerinde güneş hareket mefhumu ifade ettiği gibi yol ve mekân mefhumlarına da delâlet etmektedir. Hitit hiyeroglifi ve mismarî «Mıhî» hattın ideografik işaretleri, bu hususta mebzul malûmat temin etmektedir. Tek başına pek kolaylıkla anlaşılmayan fakat hem dil ve hem de grafik bakımından tetkik edilirse anlaşılabilen asarı atika da bu zümreye dahildir. Ezcümle Mısır atik eserlerinde grafik ve resim birbirine o kadar benzerler ki bazan grafik, tasvirî bir mevzua istihale eder ve onunla hemen hemen birleşir.

Güneş bir rüyet ufku ki, yalnız böyle bir rüyet ufkiyle hakikî tarihî nazariyeler vücade getirilebilip, dilciyi kendi dili haricine çıkarıp; dilci, dilin tarihî mazisini araştırmak suretile onu daha derinden kavramaya başlar. N. Marr'ın söylediklerini hulâsa ederek diyebiliriz ki dilci dili daha iyi anlayabilmek için dilin çerçevesi haricine çıkmamalıdır. Türk dil ekolü bu yolu tuttuğu için yalnız tek başına Türk dilinin tetkikleri değil onun muhiti olan bütün sair dillerin de nazarı itibara alınması ve Hititlerden başlayarak Sumerlere varıncıya kadar Küçük ve Önyasa tarihini araştırması pek tabii görülmektedir. Bu sayededir ki Akdenizin şark havzasının tarihi daha derinden anlaşılmağa başlamakta ve Türk dili de daha konkre olarak incelenebilmektedir. Türkolojinin umum dil meselelerine ait tetkikatının vazife ve yollarını tayin eden İstanbul İkinci Dil Kurultayı tarafından ittihaz edilen karar buna göre tanzim edilmiştir.

Dil yapılışının en eski şekilleri dünyanın muasır insanların kafalarında nasıl in'ikâs ettiğini göstermektedir. Bunun içindir ki eski dillerin tipolojisi ne asrî Hind - Avrupaî dillerine, ne asrî Türk dilinin ve ne de sair herhangi asrî bir dilin tipolojisi ile bir olabilir. Asrî dillerden eskiden kalma şekiller bulunabilir ki bu bakayaya mezkûr dillerin evvelce kullanıldığı ve sonradan vazgeçtiği şekillerden yahut ta dil seleflerinden doğrudan doğruya tevarüs ettiği şekillerden ibarettir. Diller tevarüs ettikleri bakaya temeli üzerinde inkişaf eylemekle beraber umumî

heyetince ve keyfiyet itibariyle büsbütün yeni bir varlık teşkil etmektedirler.

Tarzı bizimkinden farklı bir düşünüşün yarattığı ve halen bakaya halinde mevcut dil şekilleri bir taraftan dilin tetkikını güçleştirirken diğer taraftan mevcut malzemenin gösterdiği yol üzerinde çok eski safhaların daha iyi anlaşılması imkânını verir. Bu suretle tarihî bir perspektif husule gelir. Fakat bu takdirde de eski zamanları tetkik etmek veya N. Marr'ın kullandığı tabire göre Paleontolojik bir analiz yapmak hiç te kolay bir şey değildir. Çünkü dili dolduran bakaya ayrı ayrı dil devrelerine ait olup birbirlerine karıştırır ve üstelik yeni bir mahiyet kespeder. Ve dilde hüküm süren yeni normalara göre telâkki edilmeğe başlar.

Meselâ, N. Marr fonksiyonel semantik üzerine, - yani mevcudatın zahiri şekli nazarı itibara alınmayıp beşerin iktisadî faaliyetinde oynadığı rol hakkındaki tasavvurlar üzerine - kurulan birtakım semantik müştekkat ileri sürmektedir. At manasına gelen Lâtince «kabal», deve manasına gelen Almanca «Kamell» (Arapça «camab»), kayık manasına gelen Çuvaşça «kime» ve sefine manasına gelen Türkçe «gemi» gibi kelimelerin birbirleriyle olan rabıtası mezkûr canlı ve cansız mevcudatın tenevvüüne göre değil bir nakliye vasıtasını ifade ettiklerine göre tahakkuk etmektedir. Fakat hali hazırda kullanılan lisanlarda baki kalan bu kelimeler başka bir prensipe dayanan semantik sırasını göstermektedir. Meselâ Almanca «Kameeltreiber» (yani deveci) kelimesinin nakliye vasıtaları semantiği ile doğrudan doğruya alâkası yoktur; deveye tesir eden âmil olarak deveye bağlıdır; hayvanı önüne katıp yürüten bir kimse mevzuubahs olup kayık veya gemi ile hiçbir ilişkisi yoktur. Bununla beraber yukarda nakil vasıtaları arasında yer bulan at, güneşle de ilişkisi olduğu için bambaşka bir sahada benzeyişler husule getirmektedir. (Keldanice «aldi» - güneş ve baskça «sauı» at, ışık ve idiş at manasına gelen, Abaza dilinde ve Tatarca at manasına gelen «alaşa», tan, sabah, ışık ve güneş manalarına gelen «ruş laş» menşesine irca edilir. Burada «güneş atı» hakkındaki ideolojik tasavvur, güneşin hareketi tasavvuruna zamanımızca daha yakın kosmik bir tasavvura bağlıdır.

Bu suretle aynı tasavvur, meselâ hâdisemizdeki at tasavvuru olduğu gibi, dünyayı başka başka telâkki eden ayrı ayrı semantik sıralarına göre değişebilir. Bu takdirde esas ittihaz edilen şey istihsal iken şeyin doğrudan doğruya iktisadî hayatta ezcümle nakliye vasıtası olarak oynadığı rol, öbür takdirde istihsal eseslerinin güneşe tapmak âyininde ideolojik in'ikâsıdır. Bu yolda dilci tarihî mevzuları dile dayanarak tet-

kik ederken ve aynı zamanda dil hâdiselerini tarihi bir tefsir ile aydınlatmağa çalışırken tarihçinin umumî vazifeleriyle bir rabita yepda eder.

Meselenin bu tarzdan vaz'ı dilcinin ehemmiyetini azaltmak şöyle dursun bilâkis onun lengüistik mevzilerini bir kat daha tahkim eder. Çünkü eski şekli yani formel metodu taze bir cereyanda canlandırır. Bu yolda dar lengüistik formalizmi korkulacak bir şeydir. Filvaki, tesbit edilmiş olan seda istihallerinin yalnız şekli cihetini bilerek ve yalnız ona dayanarak tekik için alınacak kelimelerin tarihî değişikliklerine ve bu kelimeler arasındaki karşılıklı rabitaları kavramak yolunu kaybetmek tehlikesi vardır. Fakat şekli cihet ve semantik bir araya getirilirse iş kolaylaşmış olur. Amma bu takdirde de şekil ve muhtevanın mevzun ve mütekâmül cereyanına set çeken tarihî hakikatten tegafül etmek daha az tehlikeli değildir.

Tarihi cereyanda inkılâbî yıkılışlar ve yeni baştan kuruluşlar vaki olur. Semantik istihallerini geçirmiş olan eski kelimeler, yeni bir manada istifade edilmek üzere, semantiklerini yeni baştan değiştirebilirler. Nitekim, N. Marr, Rusça «Sobaka» kelimesiyle Türkçe «Köpek» kelimesini ve yine eşya, mal, servet, davar manasına gelen eski Rusça «Sob/Sobe» kelimesini aynı sıraya geçirmiştir. (Fakat hali hazırdaki Rusça olan Sobstvennosty yani mülkiyet kelimesi «Sobaka» (köpek) sözü ile semantik rabitasını kesmiştir; demek kökü «sob» olan Rusça «Sobstvennost» kelimesi eski; Sob - çobka, köpek semantik sırasına dahil değildir. Rusça «Sobaka» (yani köpek), Lâtince «Kabab» (yani at), çuvaşça «ut» (yani at) ve yine Çuvaşça köpek manasına gelen «yut» (yete) Türkçe «it» kelimeleri, N. Marr'ın işaret ettiği veçhile nakliye vasıtaları semantik sırasını (geyik-köpek-at ve ilâ...) teşkil ederken «Sobstvennost» kelimesi şüphesiz nakliye vasıtalarıyla hiç ilişkili değildir. Bunu anlamak için, semantik sırasının tekâmülü hareketinde bir bozukluk olduğunu kabul etmek mecburiyeti vardır. Semantik sırasında nedense inkılâbî bir yıkılış hâsıl olmuş ve kelimenin aslî maddesi yeni semantik bir sıraya girmiştir. Bu yeni sıra şu suretle gösterilebilir: Köpek - ehli hayvan - davar - servet - ve ilâ...

N. Marr, dil semantiğinin inkişafını gösterirken «Güneş» kelimesiyle müştakkatına önemli bir yer bırakmıştır; Güneşle alâkası olan kelimelerin tenevvüleri, dil tarihinin analizine göre, pek eski zamanlara aittir. Herhalde güneşe bağlı semantik sıralar, Hind - Avrupai ve Türk dilleri gibi diller için birer arkaizm olarak görülmektedir. Bunlarda, güneşin beşerî tasavvurda hususî bir rol oynadığı devirlerde hüküm süren dünya hakkındaki telâkkilerin vücade getirdiği şekiller bakaya olarak muhafaza edilmiştir.

Dünya hakkındaki telâkkiler ise kendi kendisine neş'et edememiştir. Bu telâkkiler, insan yaşadığı maddî muhiti tanıdıkça inkişaf etmekte idi. Muhitin tanınması ise insanın istihsal faaliyetine ve tabiatle mücadele ederken artan ihtiyaçlarına sıkı bir surette bağlıdır. Beşerî ihtiyaçlar müteakıp tarihî devirlere göre değişe değişe dil semantiğinde makes bulmakta idi. Beşeriyetin tarihten evvelki devirlere ait yazısız dilinin tam şeklini bilmiyoruz. Eski yazılara gelince, bunlar bize dilin oldukça yüksek inkişaf derecesini ve hiç te iptidaî olmıyan içtimaî bir hayat seviyesini arzetmektedir. Meselâ, zamanımızdan en uzak olan Sumer ve Elam dilleri böyledir. Yazısız kalan astî kavimler dahi iptidaî vaziyetlerini muhafaza etmiş değillerdir.

Beşerî zihinde in'ikâs eden güneşin hususî ehemmiyeti, dil malzemesiyle tenvir edilmekle beraber bu hususta başka yollardan da istifade edilebilir. Güneşin bu husustaki ehemmiyeti asarı atikadan da bariz bir surette anlaşılmaktadır. Güneş, Sumerler, Asuriler ve Hititlerden başka yazısız İskitlerin efsanelerinde de büyük bir rol oynamaktadır. Bu efsanelerden biri gökten inen altın bir sapandan ve güneşin karanlıkla mücadelesini temsil eden geyikle Grifon kuşunun çarpışmasından bahseder. Grup, güneşin bir ejderha (yani karanlık bir uçurum) tarafından yutulması şeklinde telâkki edilmektedir. Aynı mevzua Altaydaki Bazırık mezar eşyasında da tesadüf olunmaktadır. Bu mezarda cenaze arabasına koşulu iki attan biri geyik diğeri Grifon maskesini hâmilidir. Avrupa ve Asyada bulunan İskit tasvirlerindeki güneş mitinin mahiyeti vazih bir surette kavranılabilir.

Şunu da kaydetmelidir ki gerek mezkûr yerlerde gerekse kablettarihî Maverayıkafkasta (ki orada da güneşin mitlerdeki hakimiyeti göze çarpmaktadır.) Çobanlık oldukça inkişaf etmiş olup şüphesiz çiftçilik te mevcut idi.

Maverayıkafkasın ve Şimalî Avrupanın tarihten evvelki zamana ait olan ve halihazırda Sovyet bilginleri tarafından etraflıca tetkik edilen kaya resimleri, temas ettiğimiz mevzu için büyük bir dikkate şayandır. Şayanı teessüftür ki Kafkas resimlerinin tarihleri kat'iyetle tesbit edilmemektedir. Şimalî Avrupada bulunan kaya resimlerinin tarihleri ise, 1935 yılında Profesör Ravdonikas tarafından tetkik edilmiş ve bu kayaların yakınında Neolit asarının bulunması hasebiyle kat'iyetle tesbit olunmuştur. Onejskoye gölü ve Barhimüncemidin Akdenizi sahillerindeki kayalar üzerinde pek iptidaî aletlerle (taşla) oyulmuş birtakım resimler meydana çıkarılmıştır. Bu resimlerde vahşî hayvanları tasvir eden maskeler takmış, kürklere bürünmüş ve güneşle ay işaretleriyle mücehhez insanlar görülmektedir. Bu asar, neolit ve iptidaî ziraat zamanı-

na ait olup mevzuları itibariyle avcılığı tasvir etmektedir. Mezkûr resimlerin yapıldığı tarih Profesör Ravdonikasın nazarında hiçbir şüpheyi mucip olmayıp mumaiyleh tarafından tereddütsüz taş devrinin nihayetlerine atfedilmiştir.

Bu suretle yalnız dil malzemesi değil maddî kültür asarı da iptidai avcılık ve çiftçilik eden kavimlerin güneşi işaret etmek âdetleri olduğuna delâlet eder. Bilhassa Onejskoye gölü kenarlarında bulunan asarı atıkadaki resim kompozisyonu, güneşin avcılıkla alâkasını gösterdiği için çok enteresandır.

Mezkûr Onejskoye Gölü kenarındaki kayalar üzerine oyulan resimler ait oldukları zamanın esaslı iktisadî faaliyeti olan hayvan ve balık avcılığını bariz bir şekilde göstermektedir.

Filvaki, kâh güneşi andıran bir şeyi çengelvari bir sehpa üzerinde bulunduran, kâh güneş ve ay ile bir arada ve vahşi hayvanları tasvir eden maskeleri hâmil neolit devri insanları, medenî aletleri hemen hemen bilmiyen insanın avcılıkta yaşayışı ile olan semantik rabitasına delil teşkil ederler.

Bununla, güneşin hemen hemen yalnız çiftçilikle alâkası olduğu hakkındaki eski tasavvurumuz bir dereceye kadar değişmiş olur. Yukarıda gördüğümüz veçhile ,elde edilen yeni malûmata göre, güneş hakkında tasavvur yalnız iptidai çiftçiliğe ve göçmen çobanlığına bağlı olmayıp avcılığa da bağlı olur ve bu tasavvur taş devirlerine, daha doğrusu bu devirlerin sonu olan neolite irca edilebilir. Bu suretle, S. S. C. Birliğinde meydana çıkarılan yeni asarı atika, güneşe tapmak âdetine bağlı olan güneşin glossogoni inkişafında oynadığı büyük rolün ta neolite çıktığı hakkında Türk âlimlerinin serdetmekte olduğu fikirlerin doğruluğunu parlak bir surette reyit ve tekit etmekte ve umumî lengüistik cephesinde ilmin Türk âlimlerine borçlu olduğu muvaffakiyetler bizi çok memnun ve mesrur eylemektedir. Güneşin, istihsalde müessir bir kuvvet olarak telâkki edildiği zamanlarda neolitten evvelki zamanlara ait olup, istihsalin başka müessir bir kuvvetini işaret eden terimlerin güneşe dair ideolojik tasavvura intikalinin ihtimali vardır. Meselâ istihsal aleti olan eli işaret eden ve N. Marr tarafından ehemmiyetle kaydolunan kelimelerin güneş terminolojisiyle şekli ve semantik mutabakat ve müşabehetleri asıl bundan ileri gelmektedir.

Türk ve Sovyet dilcilerini birleştiren ilmî meseleleri kaydederken şunu da zikretmek isteriz ki, yeni Türk Dil Teorisi eklerde glossogonik inkişafın evvelki merhalelerinden kalma müstakil kökler veya kelimeler araştırıp bulmakla çok isabet eder. (Ülkü 39 - 13)

Müstakil Türkiye Cumhuriyetinin yeni temelinde kurulmuş olan yeni Türk Dil Teorisi, tercihan Hind - Avrupaî veya Hind - Cermenlilere dayanan ve diğer dillerden (Türkçe de dahil olmak üzere) tegafül eden eski dil teorileriyle bir zıt teşkil etmektedir. Sovyet lengüistiği de yeni yollarda inkişaf etmekte ve eski formalist mukayeseli metodolojiye karşı kendi ilmi metodolojisini ortaya atmaktadır.

Türk ve Sovyet âlimlerini şu tamamıyla doğru ve pek müterakki olan kanaat birleştirir ki dil ilminin vazifesi, yalnız Glosognik inkişafın retkikiyle kalmayıp bu inkişafa karî ve inkılâbî bir şekilde müdahale ederek onu muayyen bir mecraya sevketmekten ibarettir.

Daha 1932 yılında Birinci Dil Kurultayında bu mesele hakkında çok enteresan münakaşalar olmuştu. Halen de Dil Kurumu bu meselede Sovyet diltçileriyle hemfikirdir.

Türkiyede ve Sovyetler Birliğinde görülmekte olan dil kuruluşunun bütün cihetlerine temas etmeden her iki devlet için pek mühim olan, içtimâî, siyasî ve fennî terminoloji meselesi üzerinde biraz tevakkuf edeceğiz.

S. S. C. B. Milletlerinin dillerinde halihazırda işlenen terminoloji esasları, 1933 şubatında umum Sovyet yeni alfabe merkez komitesi ilmi şurasının birinci umumî asamblesi tarafından kabul edilmiştir. S. S. C. B. milletlerinde yeni terminolojiyi besliyen başlıca kaynaklar, evvelâ anadil ile lehçeleri ve saniyen enternasyonal fen ve ilim terminolojisidir.

Biz, Sovyet delegeleri, ilk ve orta okullara mahsus ders kitaplarında Türk kelimeleri ve onların yanında büyük bir mikyasta beynelmilel ilim terimlerinin ve yüksek okullara mahsus kitaplarda ise yalnız beynelmilî terimlerini ve yüksek okullara mahsus kitaplarda ise yalnız beynelmilel terimlerin kullanılmasına dair İkinci ve Üçüncü Kurultay arasında Türk Dil Kurumunun vermiş olduğu pek hakimane ve duredişane kararları memnuniyetle karşılıyor ve alkışlıyoruz.

Sovyet delegeleri tezlerine sonuç verirken Türkiye Cumhuriyeti Ulu Önderi Kamâl Atatürk tarafından irşat olunan Türk Dil Kurumunu, elde ettiği yeni büyük nazari ve amelî muvaffakiyetlerden dolayı tebrik eder ve ileri faaliyetlerinin de parlak olmasını temenni eyler. Türk kadınlarının ilim âlemine çıkarak memleketlere yüksek bir örnek teşkil etmiş bulunmalarını takdir ederken Ankarada açılan Tarih, Dil ve Coğrafya Fakültesinin çok serî ve feyizli neticesi olan Bayan Sabahat ve Bayan Vecihenin şahıslarında Türk Cumhuriyetinin bütün gençliğini selâmlar.z.

(Alkışlar)

Halihazırda dünya Türkolojisinin âlemşumul birer merkezi olan dil ve tarih kurumlarının pek yakın zamanda Türk ulusal ilimler aka-

demisi için temel teşkil etmelerini ve bu suretle büyük Türk milletinin müstahak olduğu Türk kültürünün müstakbel inkişafının temini için geniş bir yol açmalarını candan dileriz. *(Alkışlar)*

Başkan — Söz Şark Filoloğu Viyanalı Dr. Bay Kiwergiç'indir.
(Bay Kiwergiç tezini Fransızca okudu. [1])

---

[1] Fransızca metin. Ekl. No. 7

DÜNYA DİLCİLİK TEORİLERİ KAR- ŞISINDA GÜNEŞ - DİL TEORİSİ

Güneş - Dil Teorisi münasebetiyle toplanan bu dilcilik kongresi, bütün insan tekellümünün esasını ciddi bir şekilde münakaşa edebilmek için müstesna bir fırsat vermektedir. Şahsen bu münakaşadan kaçınmak imkânını göremiyorum, çünkü dilcilik ilmi dolayısıyla insanlığın mukadderatı bakımından bu münakaşaya girişmeği mühim bulurum.

Güneş - Dil Teorisi, iki mudil vakıyı ileri sürmektedir:

1 — «Kök» hakkında: Bütün kökler anlamının terekübü. Bu terekübün elemanları.

2 — Süfiklerin «lâhikaların» hakikî mekanizması.

«Kök» hakkında, Güneş - Dil Teorisi, her kökte (Güneş) tecesüm ettiren bir anlamın ve bir duygunun mevcudiyetini aramak ve tasavvur etmek lâzımgeldiğini ileri sürmektedir. Bu münasebetle atideki mülâhazatı dermeyen etmekliğime müsaadenizi dilerim.

Bugüne kadar tatbik ve izah edildiği şekilde, dilcilik, oldukça indî bir sisteme göre toplamakta olduğu vakıa ve fonemlerin «niçin» ine karşılık vermekten âcizdi.

Halbuki, bu dünyada vukua gelen her şeyin mutlaka esbabı mucibesı vardır. Hiçbir şey sebepsiz vücut bulmaz. Her sebep başka sebeplerin mahsulüdür. Dil, insanın hayatiyet muhitine tâbidir. Bu sebeple,

dil, bu muhitte hükümrân olan sebep ve tesirlere bağlıdır. İnsan, dahilî biyolojik şeraite ve haricen de muhitin tesirlerine tâbi olur.

Bu haricî ve dahilî şerait arasında birçok münasebetler görülür. Dil âlimleri bunlarla alâkadar olmamış gibi davranmışlardır. Onlar, insan dilini, insandan az-çok ayrı birtakım vaktaların heyeti mecmuası olarak tasavvur etmişler ve ona o gözle bakmışlardır. O âlimler Plâtonun insanlık haricinde ulûhiyet kesbederek yaşamakta olan «Idées» lerini adeta takip etmişlerdir.

Dilciler, bu suretle sadece müşkül noktalardan kaçınmış oluyorlar. İnsanlık hemen her zaman müşkülâtı tevakkîye çalışır. Fakat, bu suretle, ilim ilerleyemez.

Köklerin manaları noktasından dilcilik aşikâr hatalara düşmüştür.

Hind - Avrupa lûgatleri ve onlardan alarak başka dil gruplarının lûgatleri, kökleri ayırmağa ve bunların anlamlarını tayine uğraşırlar.

Her kelimenin tam karşılığını tayin etmek, işte esas nokta budur.

Son derecede mütehavvil, her türlü tefsire müsait, yanlış, müphem, ve hemen daima abstre manaları haiz, modern kelimelerle o karşılıkları ifade etmeğe imkân yoktur.

Her tahavvül, her mana değişikliği, araştırılması icap eden sebeplerden mütevellittir. Hind - Avrupa gruplarının herhangi birinden bahseden Walde - Pokorny, Christian Bartholome ve Meillet lûgatlerinin hepsi de, kelimelerin ve köklerin anlamları hususunda asla sarîh değildirler.

Sanskrit kelimelerin ve köklerin yarısından fazlası, o lûgatlerde, o kadar sathî surette izah edilmektedir ki onların hakikî manalarının bilinmediği hemen kat'iyetle iddia olunabilir.

Etimoloji için, kelimenin manasını bilmek, elbette çok mühim olduğundan sarahatsızlıktan mütevellit hatalar insanı ikinci derecede daha birçok hatalara sürükler.

Yapılacak şeylerden biri, kelimelerin bu manasını tayin için ilmi bir izah yolu bulmaktır. Bu hususta aşağıdaki kaide faydalı gibi görünür.

İlk ve iptidai dillerde, tabirlerin manaları her zaman konkrete, muayyen ve düzgündür; meğer ki, tarihçe müeyyet, sarîh bir muhtelif diller halitası mevzuubahs olsun. Lâtin, Grek, Hitit, Avesta ve Sanskrit dillerinde olduğu gibi. Fakat bu ahvalde bile dillerin birbirleriyle karışma keyfiyeti usulü dairesinde yapılmış ve kavimlerin karışmasından doğan neticeleri konkrete manalara isal etmiştir.

Her nezaman, insan bir söz söylemiş ise, o söz kendi fikrinde canlanan konkrete şekle uygun olarak ağızdan çıkmıştır. Yalnız ileri mede-

niyetlerdir ki, müteaddit ve müphem manalı abstrakisyonlara yardım etmişlerdir. Bu alandaki dilcilik faaliyeti onun için çok haklı birtakım tenkitlere fırsat vermektedir.

Güneş - Dil Teorisi ilk manayı tasrih etmek, ve spekülasyon yoluyla, iptidai manaların elemnlarını bulmak maksadını güden ilk dil metodudur. Güneş - Dil Teorisi, bir kelimenin manasını, o kelimeyi dekompoze ederek izah etmeğe çalışmaktadır. Fakat kökün ve kelimeye bağlı süfiks, prefiks, enfiks gibi mütehavvil elemanların manasını izahıtan tevakki etmektedir. Bu çok doğru bir usuldür, çünkü, hiçbir zaman ve hiçbir yerde yalnız köklerle konuşulmamıştır. Bir kökün manasını tayin etmek için yaşayan dildeki hayati teferruata da itibar etmek icap eder.

Güneş - Dil Teorisi, mananın iptidai teşekkülüne nüfuz etmiştir. Ve métaphysique şekli üzerine bir spéculation getirmektedir.

Bu en esaslı bir noktadır.

Bu sistemdeki ilmi spéculation'a esas teşkil eden ilk phonème' e gelince, bu hususta aşağıdaki kitabın münderecatına ıttıla kesbetmenizi rica ederim:

İsviçreli Psikolog C. H. Jung 1914 senesinde dikkate şayan bir kitap neşretmiştir ki, Fransızcaya da «Les symboles de la Libido» adı ile tercüme edilmiştir.

Profesör Jung bütün çağların ve bütün kavimlerin sembollerinin büyük bir kısmını bu kitabında toplamıştır. Bu kitap şüphesizdir ki harpten sonra yapılan tetkikat ve hafriyattan çıkan sembollerle itmam edilebilir. Jung şunu ispat etmektedir.

Bütün kavimlerin muhtelif çağlardaki sembolleri, her tarafta tekerür eden birtakım müstakar suretlerdir. Ve bu sembollerin mefhumu kat'i psikolojik kanunlara tâbidir.

Sembollerin tamik edilen tetkiki şunu tesbit ediyor gibidir ki insan ruhuna derin bir tarzda nüfuz eden tasvirlerden en ehemmiyetlisi Güneş sembolüdür.

Daha birçok semboller arasında bulunduğu anlaşılan Güneş ayrı ayrı çağlarda ve birbirinden çok uzak ülke - kıt'alar da görülmektedir. Çok muhtemeldir ki iptidai insanlık suret şeklinde düşünmüş ve bu suretlerin bariz izleri el'an muhafaza edilmekte olan tasviri semboller ile bize kadar gelmiştir.

Başlıca sembol ile onun sonraki değişimleri yalnız gözle görülür şekilde değil fakat aynı zamanda efsane, masal, dinî metin şeklinde de mevcuttur. Eğer Güneş - Dil Teorisi Güneş mefhumunun iptidai foneminin mevcudiyetini ileri sürüyorsa (ki bu, en mühim ve en güç nok-

mayı teşkil eder), Freud'ın doğrudan doğruya tilmizlerinden olan Zürihli Profesör Jung'un eserinden istifade etmeği çok faydalı görürüm.

Ben, bu hal yolunu şu şartla ileri sürmekteyim ki Jung'un eseri harpten sonra arkeoloğlar tarafından bilhassa Anadolu'da, Indus vadisinde Mohenjodaro'da, Irak'ta, Suriyede ve İranda meydana çıkarılan hakikatlerle tamamlanmalıdır. Ve ihtimal ki dünyanın daha başka kısımlarında buna dair birçok hakikatler meydana çıkmıştır.

Jung'un iptidai sembollerle bunların bilhassa istikrar ve mahiyetleri hakkındaki tahlillerini iyice anlayabilmek için tahteşşuur kolektif ruh hakkında yine aynı müellifin harpten sonra neşredilen ve Fransızcaya çevrilmiş olan eserini nazarı dikkate almak belki faydalı olur. Zira bu eser önceki eserin semboller hakkındaki tafsilatını anlamağa yardım eden izahatı vermektedir.

Şimdi, Güneş - Dil Teori'sinin, Jung'un etüdlerini, bu etüdlerin de Güneş - Dil Teorisini teyit etmekte olduğu anlaşılıyor.

Hemen bütün yeryüzünde Güneş sembolünün inkâr edilmez mevcudiyeti ve bu sembolün müstakar mahiyeti, şahsî kanaatime göre Güneş - Dil Teorisinin birinci derecedeki fonemi hakkında mevcut olabilecek son şüpheleri de izale eder.

Suffixe'lere gelince:

Bunlar, Güneş - Dil Teorisine göre, insanın etrafındaki sahayı tayin eden dil elemanlarıdır. İçerisinde yaşadığımız bu saha ruhumuza, fikrimize ve duygularımızın heyeti mecmuasına dahil bulunduğundan, duygu muhitinden gelen tabirlerin, birtakım haricî elemanları da ihtiva ettiği muhakkaktır.

Güneş - Dil Teorisi uzak insanlığın ilk iptidai ve samimi düşüncesini tetkik etmek yolunu bulmuştur. Onun önüne geçen başka hiçbir teori yoktur. Dil bilginlerinin tamamıyla meçhulü olan bir saha üzerinde ilerlemiştir.

Eğer klâsik dil bilgisi kelimelerin manası bakımından hiçbir sisteme dayanmaksızın ve çok müphem bir surette çalışıyorsa, gramer elemanları bakımından büsbütün yoksulluk içersindedir.

Dil bilginlerinin tarifleri hep şu örnek üzerindedir:

— Masa ne demektir?

— Masa masadır.

Filanca şeklin muzafünileyh olduğunu söylemek bunu mefulünileyh ile mefahulünbihten ayırt etmeğe varmak içindir. Lâkin bu, asıl mevzu hakkında hiçbir şey ifade etmez. Kezalik muayyen bir şekle muzafünileyhtir demekle muzafünileyhin mahiyeti tefsir edilmiş olamaz.

Hususî bir şeklin izahı bakımından, modern dilciler, hiçbir şey katmaksızın ortaçağ gramercilerini takip etmişlerdir. Yarı ilmi terminolojinin bu diktatörlüğünden şikâyet eden birçok dilciler olmuştur ki, Türkolog Bang bu meyanadır.

Gayri mantıkî, yanlış, uygunsuz birtakım terimlerden artık vazgeçilse idi, bunun pedagoji ve ilim bakımından sonsuz faydası olurdu.

Esasen Hindo - Avrupalilerin mukayeseli gramerleri bu an'aneperest terminoloji yüzünden fena halde karmakarışık olmuştur.

Güneş - Dil Teorisi bu terimlerin yerine ilmi bir tarif ikame etmiştir: İptidai insanın herhangi bir hâdiseyi dürüst bir surette ifade edebilmek için yapmak mecburiyetinde kaldığı mesafe taksimi.

Güneş - Dil Teorisi bu mesafe taksimi terimlerini yeniden meydana koymuştur.

Mahdud her daireye tekabül eden bir işaret bulunmuştur. Bundan böyle, şu veya bu gramatikal hâdisenin niçin mevcut olduğu ve filânca vaziyette diğer filân işaretin niçin kullanılmadığı lojik bir surette anlaşılabilir.

Dünya dilcilerinin grameri, an'anelere dayanan gramer, herhangi bir «niçin» sualine hiçbir zaman cevap verememiştir. Güneş - Dil Teorisi ise, âlimlerin sormağa cesaret bile edemedikleri bütün suallere lojik ve psikoloji bakımından dürüst bir cevap vermek imkânını baş-
etmektedir.

Meseleler ortaya atmak ve onları halletmek için: Vakıalar toplamak. Tabirler, Suffixe ve Préfixe'ler kaydetmek çıkar yol değildir.

Bunun içindir ki teorimizin, dilciliğin ilmi çağını açmakta olduğu iddia edilebilir. Birçok dilcilerin yaptığı gibi herhangi bir meselenin hallinden ve ona müteallik suallerden kaçınmak hiçbir işe yaramaz, bu gayri ilmi bir harekettir.

Derleme devri olan başlangıç devri kapanmıştır. Şimdi kat'i ve sarih izah devri başlıyor. Güneş - Dil Teorisi bu başlangıcın âbidesidir. Bu teorinin Türkiyeden doğmuş olması nedendir? Türk Dili ve lehçeleri, tarihî çağlardanberi geniş değişikliklere maruz kalmamışlardır. Bunlar pek fazla karışmamışlar, telâffuz şekillerini aslında olduğu gibi muhafaza etmişler, halbuki Hint - Avrupa dilleri, meselâ: Çekçe ve İtalyanca ve Sanskritçe ve Fransızca, birbirinden tamamiyle ayrı tekellüm tarzlarına malik bulunmuşlardır.

Türk dilleri, meseleyi göstermek için hâlâ mükemmel bir işaret sistemi muhafaza etmektedirler. Suffixe'lerin manası açık, işlemesi görünür bir şekildedir. Halbuki Hint - Avrupa dillerinde suffixe'ler Türk dillerinin heyeti mecmuasındakilerin aynıdır, manaların karışması işaret apareyini altüst etmiştir.

Tahlile, ve tamamlanmış bir tahlilin etüdüne ancak el değmemiş bir aparey ile başlamak lâzımdır. Böyle bir tahlile ne zamandır teşebbüs edilmemiş olması teessüf edilecek bir keyfiyettir. Edilmiş olsaydı, şimdiye kadar neler aydınlanırdı!

«Hint - Avrupa» cıların, hobbilikleri yüzünden, yakın bir grupla büyük Türk grubuyla meşgul olmağa lüzum görmemiş ve bu suretle dilticiliğin özünü kavramamış olmaları da aynı derecede şayanı teessüftür.

Bu açık ithamları serdettiğimiz sırada şöyle bir misal göstermeği faydalı buluyoruz:

Unutmak kelimesi Mogolca ve Tunguzca da dahil olduğu halde bütün Türk diyalektlerinde mevcuttur. Bu kelimeyi teşkil eden elemanların tahlili:

(1) (2) (3) (4) (5)
uğ — un — ut — um — ak

«unutulduğu» zaman ne cereyan ettiğini tamamiyle anlamağa yardım eder.

1 — Uğ: Budumücerretle, objelerini ve sonra da remyiz kudreti olan zekâyı ihtiva ve fark ve teşhise yarıyan güneşin ilk anlamıdır.

2 — Un: (V. — n) deki (n) konsonu ana kökteki anlamın, yani «esprit distinctif» in ona yapışık olan sahaya çıkışını, uzaklaşmasını işaret eder.

3 — Ut: (V. — t) deki (t) konsonu dinamik bir facteur rolünü ifa eder. Burada yaptığı rol, anakökteki «esprit distinctif» i onu saran sahaya nakletmiş olmaktır.

4 — Um: (V. + m) deki (m) elemanı burada kendinden evvel teşekkül etmiş olan (uğunut) mefhumu kendinde tecelli ve teecessüm eden bir elemandır.

5 — Ak: Sonuna geldiği kelimenin manasını tamamlar ve kelimeye tam formülünü verir.

Kelime fonetik kaynaşmalardan sonra son morfolojik şeklini alıyor: *Unutmak*; Manası: Kafadan «esprit distinctif» in kafaya saran hariç sahaya intikal etmiş olduğunu ifade eden bir söz olur. Kelimenin delâlet ettiği mana da budur.

Türk Dilinin hemen her tabiri insan esprisini öğrenmek için şayanı istifadedir. Fakat bu misal pedagoji için de pek mühimdir. Bu misal «unutulduğu» zaman, yapılan mekanizmanın bütün inceliklerini göstermektedir.

Modern psikoloji, kafada ve hafızada hiçbir şeyin kaybolmadığını tesbit etmiştir. Her vakıa, her suret, her işaret ve her söz orada tamamiyle mahfuz kalır.

Türk ifadesi, hafızanın mahiyeti hakkındaki bu bilgiye çok kıymetli bir şahittir.

Eğer hafızada bir şey kaybolmaz ve fakat her şey muhtelif şerait tahtında orada mukayyet kalırsa, bunun neticesinde mekteplerde tatbik edilen pedagojinin her zaman muvaffak olmayacağı meydana çıkar.

Bir mektepli, bir lisanın yalnız dürüst şekillerini öğrenmekle kalmaz, fakat gerek kendisinin ve gerek arkadaşlarının bütün yanlışlarını da kaydetmeğe mecburdur. Talebenin doğru ile yanlış arasındaki farkı sezme için, boş yere ne kadar gayret sarfına mecbur olacağını tahmin etmek zor değildir.

Bu, Güneş - Dil Teorisi'nin hayatî ve dünyevî ehemmiyeti hakkında pratik bir misaldir.

İşte bir ikinci misal daha: Güneş - Dil Teorisi, tedai üzerinde ciddî bir etüt yapmak imkânını vermektedir.

Bu tedainin tamamiyle bilinmesinin pedagojide dillerin pratik olarak öğrenilmesi bakımından herhalde bir inkılâp yaratacağı muhakkaktır.

Diller münhasıran tabii tedailere göre öğrenildiği takdirde fevkalâde kolaylıkla öğrenilebilir, çünkü bundan «unutmak» mekanizması teamüli miyasta müdahale edemez.

Bu mekanizma tabii tedailerin tatbikından mütevellit olarak muvakkaten, istimal harici bırakılınca, herkes dâhi kesilir; çünkü «unutmak» mekanizmasına, arzu ettiği şekilde hâkim olmak ancak «deha» ya has olan vasıflardandır.

Bu birkaç misal, tamamiyle ilmî bir sahaya yeni ayak basmış olan ilk dil teorisinin ehemmiyet ve kabiliyetini asla ihmal etmemenizi sizden rica etmek imkânını bana bahşetmektedir.

Bu derece pasyon uyandırıcı bir teorinin Kamâlist Türkiye tarafından ortaya çıkarılmış olması beni ayrıca ve bilhassa memnun etmektedir.

Şimdiye kadar meçhul kalan bir sahaya nüfuz edebilmek imkânının Türk Dil grupundan elde edilmiş bulunması bu memnuniyetimi bir kat daha arttırmıştır.

(Alkışlar)

Başkan — Bu son okunan tezin elinizde tercümeleri olduğu için ve vakit te geciktiğinden, müsaadenizle burada tekrar Türkçesini okutmuyacağım.

Kurultay gündeminin B serisi de bugün bitmiştir.

Bugünkü söylenenler hakkında söz almak isteyenler adlarını lütfen bildirsinler.

Yarın 30 Ağustos büyük tarihî günümüzün yıldönümü olduğu için Kurultay, toplantılarına pazartesi günü devam edecektir.

Pazartesi günü saat 14 te toplanılmak üzere bugünkü içtimar kapatıyorum.